

írta, hogy „*ha az angolok elmennek a Közelkeletről, akkor az ürt nem oroszok, hanem amerikaiak töltik be*“.

Az amerikai „segélyt“ és anak távlatait Törökországban különbözőképpen fogadják. A török reakció nem sokra becsüli hazája függetlenségét. A »Vatán« nemrégiben azt írta, hogy Törökország számára *nagy tisztesség az USA útitársa lenni*.

Mindamellett a demokratikus köröket meglehetősen riasztja a kilátás, hogy Törökország az USA gyarmatává válik. Nyíltan hirdetik, hogy az amerikai monopólium behatolása Törökországba, az ország katonai és politikai életének amerikai ellenőrzés alá való helyezése végleg megfoszthatja azt függetlenségétől. Az ilyen érvelés helyességét kénytelen volt elismerni Peker Redzsep miniszterelnök is, aki április elsején Izmirben tartott beszédében kijelentette, hogy *„Törökországban a tervbe vett amerikai segélyt az ország függetlensége ellem irányuló intézkedésnek tüntetik föl.“*

A török nép aligha hagyja jóvá a fegyverkezés fokozását a csökkentés helyett, a kölcsön kamatjainak fedezésére szolgáló adóterhek növekedését az ország gazdasági erejének rovására fönntartott nagy hadsereget. A háborúellenes hangulat beférkőzött magába a hadseregbe is. Erről a hivatalos sajtó is kénytelen megemlékezni. *»A háborúnak vége — minnek tartanak tovább minket“, — mondják a békés munkát áhító török katonák. „Miért támogatjuk a Szovjet Szövetség ellen irányuló politikát és mért nem kezdünk vele közvetlen tárgyalásokat?“* Az egyszerű törökök ezen kérdéseire a török sajtó képtelen elfogadható választ adni.

Erthető a kis emberek izgalma Törökországban. Nyugtalanítja őket, hogy hazájuk a török függetlenséget veszélyeztető idegen „doktrina“ egyik tárgyává vált. Még nem felejtették el a Törökországba érkezett más »katonai küldöttségek« szomorú emlékét és azt, hogy ez hová vezetett. Annak idején von Sanders katonai küldöttsége is a török hadsereg korszerűsítésével kezdte, de ez végül is mint ismeretes, Törökországot végzetes kalandba sodorta. A török közvélemény haladó körei emlékeznek erre a szomorú tapasztalatra és tudják mennyire végzetes az ország számára, ha újra az idegen imperialista erők játékává válik.

1947. június 20.

FIGYELŐ

A SZOVJET KULTURA

A szovjet rendszer éveiben a Szovjetunióban kulturális forradalom ment végbe. Hatalmas mértékben emelkedett a legszélesebb népi tömegek kulturális színvonala, az élenjáró szovjet tudomány felvirágzott. A bolsevik párt állandóan gondoskodik a szovjet nép művelődésének további fejlesztéséről. *»Minden munkást és minden parasztot művelté és képzetté akarunk tenni és ezt idővel el is érjük«* — mondotta Sztalin a párt XVIII. nagygyűlésén. A Szovjetunió megállás nélkül halad előre azon az úton, amelyet Sztalin jelölt ki számára.

A szovjet szocialista kultúra megkülönböztető jele éppen az, hogy ebben az országban — először az emberiség történetében — a dolgozók milliós tömegei emelkednek a kultúra magaslatára. A kizsákmányoló rendszer elzárja a dolgozókat a kultúrától, falat von a nép és a kultúra közé. *»Régebben, — mondotta Lenin — az emberi elme, az emberi szel-*

lem csak azért alkotott, hogy egyeseknek biztosítsa a technika és a kultúra minden javát, másokat pedig megfoszson a legnélkülözhetetlenebb dolgoktól, a felvilágosulástól és a fejlődéstől. Most viszont a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya a nép közkincsévé lesz és mostantól fogva az emberi ész és az emberi szellem sohasem lesznek az erőszak és a kizsákmányolás eszközeivé.

A szovjet rendszer a tevékeny alkotó munkába bevonja a nép milliós tömegeit, felgyűjti azokat Lenin és Sztalin pártjának vezető eszméivel. A szocialista munkaverseny nagy lendülete, amely egyaránt megfigyelhető városokban és falun, jellemző arra az építő munkára, amelyet a szovjet nép az ipar és mezőgazdaság helyreállítása és fejlesztése céljából végez a háború befejezése óta és egyben bizonyítéka annak, hogy az egész nép kommunista öntudata és kulturális színvonala mily gyorsan emelkedett.

Egész sokoldalú munkásságával a szovjet nép bekapcsolódik a politikai tevékenységbe. A Szovjetunió dolgozói a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsába és a Szövetséges az autonóm szovjetköztársaságok Legfelsőbb Tanácsaiba munkások, kolhoz munkások, tudósok, írók, tanárok, orvosok, művészek százait választották, mert nagyra értékelik a nép kiváló képviselőinek társadalmi és politikai tevékenységét, »Lenin követője, — mondotta Sztalin — nem lehet csupán keszves tudományágának specialistája. Ugyanakkor politikai és társadalmi működést is kell kifejtenie, élénk érdeklődést kell tanúsítania országa sorsa iránt, ismernie kell a társadalmi fejlődés törvényeit, értenie kell ahhoz, hogy ezeket a törvényeket alkalmazza és arra kell törekednie, hogy tevékeny résztvevője legyen az ország politikai vezetésének.« (Sztalin: A leninizmus kérdései).

A szovjet emberek millióinak aktív társadalmi tevékenysége, magának a tömegnek alkotói beállítottsága a munkával szemben, nagymértékben kiszélesíti minden szovjet ember kulturális látókörét, emeli az egész nép kulturális igényeit, elősegíti a szovjet kultúra minden ágának fejlődését.

A burzsoázia, ama rendszer »igazolására«, amelyben a népet kínai fal választja el a kultúrától, megalkotta azt az »elméletet«, amely szerint a kultúra csupán a »kiválasztottak«, az »alkotó kisebbség« műve. A szovjet ország ledöntötte mindezeket az »elméleteket« és hazug dogmákat és megmutatta, hogy az igazi szovjet szocialista kultúra a nép alkotása és a nép felszabadítására és erejének biztosítására szolgál.

A versenyszellem, az »ember embernek farkasa« elv áthatja a burzsoázia kultúrájának minden területét. A ragadozó kapitalista ideológia terjesztésének szolgálatában áll mind a művészet, mind a tudomány. Erre a célra szolgál a burzsoá individualizmus propagandája, amely a legkülönbözőbb formákban jelentkezik. A burzsoá elméletek szerzői régóta ontják az individualizmus filozófiai és szociológiai »alapvetéseit«. Nyugaton és Amerikában ma is dicsőítik az individualizmust, amely szoros kapcsolatban áll a formális polgári demokrácia és a magántulajdon védelmével.

A háború utáni Európában és Amerikában az individualizmus hirdetése az imperialista reakció fegyvere, amelynek segítségével igyekeznek hatást gyakorolni az értelmiség haladó rétegeire, amely már lépéseket tett a nép felé, elsősorban a fasizmus ellen vívott közös harc során. Az individualizmus hirdetői a reménytelenséget, a »bűszke magányosok« individualizmusát, a hithagyást és a teljes erkölcsi ürt hirdetik.

A burzsoá értelmiség életkörülményei következtében különül el a néptől és válik individualistává. Ez kényelmes lehetőséget nyújt a reakciós proféták számára, hogy legendákat szőjenek a »magányos hős« és a »lomha tömeg« közti ellentétről, a »teremtő kisebbség«-ről stb.

A szovjet nép erkölcsi és politikai egysége, amelynek szerves alkotó része a szovjet értelmiség, összeegyeztethetetlen a polgári individualizmus bármely megnyilvánulásával.

A szovjet társadalomban nem a magányos ember a hős, aki félrehúzódik a tömegtől, hanem a közösségben működő ember, aki hasznot hajt hazájának és a haladó emberiségnek. Az ilyen embert tisztelik a Szovjetunióban, ezekre büszke a szovjet nép.

A szovjet emberek nem felejtik és mélyen átértik Sztalin szavait, amelyeket több mint 40 évvel ezelőtt mondott: »A marxizmus sarokköve a tömeg, amelynek felszabadítása az egyén felszabadításának előfeltétele.« A Szovjetunióban valóban bekövetkezett az egyén felszabadítása, mert a szovjet társadalomban, a történelem során először, a nép tömegei felszabadultak a kizsákmányolás igája alól. Ez vezetett az egész szovjet nép alkotóerejének felvirágzására, a világ élenjáró kultúrájának és tudományának létrehozására.

Az egész nép, a szovjet állam erkölcsi és anyagi támogatása, mérnökeinknek, íróinknak, művészeinknek lehetőséget nyújt arra, hogy megvalósítsák gondolataikat, amelyek maguk is a valóságból, a nép érdekeiből fakadnak.

A szocialista társadalomban állandóan folyik a kultúrjavak alkotása. A szocialista társadalom kizárja a válságot mind a gazdasági életből, mind a kultúra terén. Nem következhet be a kultúra pangása, nincsenek visszafejlődő és reakciós korszakok, amelyek a kizsákmányoló társadalom kultúrtörténetére jellemzők. A szovjet nép megszakitás nélküli kulturális fejlődése elsősorban a művelődési káderek növekedését követeli meg, a szovjet értelmiség állandó alkotó tevékenységét, falusi tanítótól kezdve az akadémikusig.

A Szovjetunió méltán büszke kulturális intézményeinek sűrű hálózatára, iskoláira és főiskoláira, kultúrházaira, klubjaira, múzeumaira, könyvtáira, színházaira és a tömegek közti kulturális és felvilágosító munka többi központjára.

A szovjet nép méltán büszke a kultúra művelőinek népes seregére is. Az üzemi könyvtárakban, a falusi klubban, az iskolákban a szocialista kultúrának önfeláldozó katonái harcolnak. A szovjet kultúra jellemző vonása az, hogy a tömegek között végzett kulturális munka felöleli a kultúra minden területét. A tudományos világnézet propagandája a tömegekben, a politikai felvilágosítás a dolgozók között, a szovjet kultúra legkiválóbb képviselőinek közreműködésével folyik. A tanú-tómunka a szovjet állam legfontosabb tevékenysége, éppen ezért az egész szovjet értelmiség bekapcsolódik ebbe a munkába.

A szovjet nép erőinek további tömörítése Lenin és Sztalin pártja mögött a Szovjetunió népei közötti barátság további kiépítése olyan feladatok, amelyek megvalósításában a szovjet kultúra minden munkása nap, mint nap, résztvesz.

A népek barátságának eszméje, a kis népek nemzeti kultúrája és önállósága iránti tisztelet a szovjet kultúra legfontosabb feladatai és egyik legfontosabb vívmánya a haladó emberiség kultúrája számára. A szovjet kultúra, amely tartalmában szocialista, egyesíti, egységbe foglalja a Szovjetunió népeit. Az imperialista reakció tovább hirdeti embergyűlölő tanait, újabb »elméleteket« alkot az állítólagos »nem

teljes értékű» fajokról és népekről, propagandát folytat nemzeti önrendelkezési joguk ellen. Mindez a támadás ideológiai előkészítése céljából történik, a viláгурalmi terjeszkedés »igazolásának« céljából. A népek barátságára és a békére irányuló szovjet eszmék nagy felszabadító hivatást teljesítenek, lelkesítik a haladó embereket az egész világon, segítségükre vannak, hogy leleplezzék az alantas hazugságot, a viláгурalmi reakció egyes »elméleteit«.

A szovjet kultúra ereje abban áll, hogy alapja a leghaladóbb szellemű társadalmi berendezkedés, hogy alapjai a leghaladóbb eszmék, a marxizmus-leninizmus eszméi és hogy fejlődését állandóan Lenin és Sztalin nagy pártja irányítja és viszi előre.

A Szovjet Kommunista Párt Központi Bizottsága az irodalom és a művészet kérdéseire vonatkozó határozataiban hangsúlyozza, hogy a »szovjet irodalomnak, a világ élenjáró irodalmának ereje abban rejlik, hogy olyan irodalom ez, amelynél nincs más érdek, csak a népi, az állam érdeke«. Ugyanez az alapja a szovjet művészet és a szovjet tudomány erejének is.

Mély eszmei erőt ad az a törekvés, hogy a szovjet népnek és az egész haladó emberiségnek szolgálatot tegyenek. Ez a törekvés vezeti a szovjet kultúra munkásait, ez vezető helyet biztosít számukra az egész világon.

Hasonlóképpen a szovjet tudósnál sincs más érdek, csak a nép érdeke, a szovjet állam érdeke. A tudomány előtt álló nagy országos jelentőségű feladatok megoldása meghatározza a tudós politikai és tudományos látókörét, a szovjet tudósok kutatóelméletét valóban nagy problémák megoldására irányítja és arra készíti, hogy a tudomány kisebb kérdéseiben is a nagy tudományos és állami problémák egy részét lássa.

A szocialista termelés felszabadult az osztályérdekek elnyomorító keretei alól, állandóan fejlődik, állandóan újabb feladatokat tűz a tudomány és a technika munkásai elé is. Újítókra van szüksége, tehát újítótakat hív életre. A szovjet kultúrára jellemző az állandó újítás, a tökéletesedésre törekvés.

A tudomány bármely ágában dolgozzék is a szovjet tudós, munkája állami és társadalmi jelentőségének tudata viszi az önálló tudományos alkotás magas régióiba.

A szovjet nép felvirágzásáról és boldogságáról való gondoskodás a szovjet értelmiség alkotó munkájának mozgóereje. Ezért kapcsolja össze a tudományt mindig az élettel, ezért indul ki munkájában a szovjet rendszer lételepijából, a párt politikájából. Mindezt a marxi-lenini elmélet elsajátítása teszi lehetővé.

A szovjet állam most újabb hatalmas feladatot állít a tudomány elé. »A mi korunkban, a felett technika és a tudomány széleskörű gyakorlati alkalmazásának korában, mikor lehetővé vált már az atómenergia és más nagy technikai felfedezések alkalmazása is, gazdasági terveinkben első helyet kell elfoglalnia a technika, iparunk technikai színvonalának emelése és magasképesítésü technikai káderek létesítése kérdéseinek« — mondotta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 28. évfordulóján Molotov. E feladatokat sikeresen oldja meg a szovjet tudomány és az elmúlt két év jelentős mértékben előbbrevítte a Szovjetuniót a tudomány és technika továbbfejlesztése útján.

A kapitalista termelési rend alárendeli a tudósok kutatásait a tőkés osztályérdekeinek. Így volt ez azokban a ma már távoli időkben, amikor a villamosság csak a gáztársaságok makacs ellenállásának le-

küzdése után hódíthatott teret az egész világon. Így van ez ma is, amikor az imperialista reakció ügynökei minden eszközzel igyekeznek meggátolni az atomenergia kihasználását az iparban és arra töreksznek, hogy alkalmazását csupán rombolásra és gyilkolásra, a támadóháború céljaira korlátozzák.

A kapitalista társadalom eitorzítja a szellemi foglalkozású ember lelki arculatát, mert tehetségét és alkotóerejét a burzsoázia szolgálatára kényszeríti. Nemrég Beck amerikai egyetemi tanár úgy jellemezte az ember viszonyát az általa alkotott technikához, hogy a kapitalista társadalomban az ember ahhoz a gyalogoshoz hasonlít, aki egy gyönyörű autó mellett szalad, amelyet ő maga készített, amelyre azonban nem szabad ülnie. A szovjet rendszerben az ember maga használja a gépeket, amelyeket alkotott, saját kezében tartja a termelést és az ország egész gazdasági és társadalmi életét, kiüzve onnan a kapitalizmus anarchiáját.

A szocialista társadalomban a tudomány és a művészet a nép szolgálatában áll. Ezért a nép, a dolgozók, minden eszközzel elősegítik a tudomány és a művészet fejlődését.

Különösen nagyjelentőségű a Szovjetunióban a társadalomtudomány. Igazi társadalomtudomány nem is fejlődhet ki másutt, csak a szocializmus, a marxizmus-leninizmus országában. Ez a tudomány mutatja meg utunkat a kommunizmus felé, ez világítja meg korunk bonyolult nemzetközi viszonyait.

A kommunizmus felépítésének feladatai a Szovjetunióban sürgősen megkívánják a társadalomtudomány további fejlődését. A szovjet tudósok feladata állandóan előrevinni a társadalomtudományt, bátran megoldani az élet által felvetett újabb problémákat, minden eszközzel segíteni a szovjet népet a kommunista társadalom felépítésében. A tudomány minden ágának nagy a szerepe a Szovjetunióban, mert a tudomány irányítja a nagy gazdasági és kulturális építőmunkát — az egységes állami terv szerint. A szovjet tudomány munkálójának bátran kell haladni az újítás útján, újabb tanulmányokkal és felfedezésekkel kell gazdagítani a szovjettudományt és a tudomány és technika vívmányait be kell vezetni a gyakorlatba, a természetbe.

Ellenségeink irigykednek azért, mert a társadalomtudomány országunkban magas helyet foglalt el. Kelletlenül kénytelenek elismerni, hogy a Szovjetunió politikája legyőzhetetlen, mert szigorúan tudományos alapokon nyugszik.

Morris Price amerikai szociológus keserűen panaszkodik, hogy a politika terén »mi — azaz az amerikaiak — túldrágán fizetünk nem szakzerű, műkedvelő, naiv gondolkodásunkért«.

A szovjet nép jól tudja, hogy a marxi-lenini tanok nagy ereje vezette a szocializmust győzelemre, a tudomány nagy alakjainak, Leninnek és Sztalinnek lángelméje nyitotta meg a nép előtt az utat a kommunizmus felé.

Sztalin, az új, népi, szovjet értelmiséget jellemezve azt mondta, hogy »a mi értelmiségünk hús és vér, a nép húsából és véréből, nem ismeri a kizsákmányolás jármát, gyűlöli a kizsákmányolókat és kész arra, hogy hittel és igazsággal szolgálja a Szovjetunió népeit«. (A leninizmus kérdései.) Az egész kizsákmányoló rendszer iránti gyűlölet megkülönböztető jegye a szovjet értelmiségnek. Ez a gyűlölet elválaszthatatlan a nép iránti szeretettől, a szocializmus országának önfeláldozó szolgálatától. Ez a gyűlölet a kizsákmányolókat iránt, természetesen nem egyeztethető össze a burzsoá kultúra előtti leborulással,

mert ez a leborulás szellemi függést jelent a tőkétől, a kizsákmányolók világától.

A 19. század hűbéri, cári Oroszországa gazdasági és politikai berendezkedésében elmaradt ország volt a polgári demokráciákhoz képest. Ez tette fogékonnyá az akkori értelmiséget a »nyugatos« hangukatok iránt. Azonban még akkor is az orosz forradalmi demokrata értelmiség legjobb képviselői, Bjelinszkij és Herzen, Csernisevszkij és Dobroljubov, látták és kiemelték a nyugateurópai polgári kultúra korlátait és bírálták is azokat. A hűbéri Oroszország uralkodó osztályai viszont elváltak telve alázattal minden iránt, ami külföldről jött és ugyanakkor megvetettek minden népet, vagy »népi egyszerűséget«, amint ők mondták.

A 19. századbeli orosz kultúra nagy alakjainak érdeme az, hogy a kultúra éltető népi forrásai felé fordultak és alkotómunkájukkal a nép kultúráját gazdagították, úgy hogy az világtörténelmi jelentőséget kapott. Így Glinka zeneszerző kiüzte a szalónokból az »olaszkodást«, a vértelen, utánzó zenét és lerakta az orosz zene fejlődésének alapkövét. A halhatatlan Puskin megmutatta az orosz szó hatalmas erejét. Az orosz tudomány népi gyökerei világosan láthatók a nagy alapító, Lomonoszov példáján, aki szintén a tehetségtelen külföldieskedés ellen küzdött. Lomonoszov lángelméjében kifejeződött a nép sokévszázados kutató gondolata, amely a cárizmus szörnyű viszonyai mellett is autodidakták százait adta a népek, mint például Polzunovot, aki megelőzte Wattot a gőzgép feltalálásában és sok más kiváló tudóst.

A nyugat előtti alázatosságot hirdette a 20. században az orosz burzsoázia számos képviselője, akik szoros kapcsolatban állottak a külföldi tőkével és a cári Oroszországot külföldi államok gyarmatává változtatták. A burzsoá értelmiség sietve öltötte fel a különböző reakciós európai eszmeáramlatok divatos ruháját és Oroszországot elárasztotta mindenféle romlott és romlasztó áruval a »nyugateurópai kultúra legutolsó vívmányai« ürügyén. A klasszikus orosz filozófia örökségét, Bjelinszkij, Herzen, Csernisevszkij eszméit elhanyagolták és az értelmiséget a »neokantianizmussal«, a »machizmussal« és a nyugateurópai idealisztikus filozófia bomlásának egyéb termékeivel akarták beoltani. Az irodalomban különböző »dekadensek«, »impresszionisták«, »akméisták«, stb. siettek megtagadni az orosz irodalom nagy felszabadító hagyományait és a nekik jobban álló nyugati irodalmi iragyok köntösében díszeltek, amelyek a bomló imperializmus legmaradibb eszméit fejezték ki.

Lenin és Sztalin és a bolsevikiek kíméletlen harcot indítottak a divatos reakciós áramlatok ellen, amelyek elsősorban az értelmiség körében terjedtek el. Leleplezték a nyugati burzsoá reakció előtti eme szolgáltság lényegét.

A bolsevik párt, amely a dolgozókat a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban vezette, elhárította azt a veszélyt, hogy Oroszország gyarmattá váljék, megmentette az országot a gazdasági, politikai és szellemi függéstől.

A bolsevik párt vezetése alatt a Szovjetunió dolgozói felépítették a szocialista társadalmat, megvédték a szovjet haza becsületét és függetlenségét a fasizmussal vívott élethalál harcban, megmentették a haladó emberiség ügyét.

Kultúránk építése a múltban és a jelenben is a káros burzsoá befolyás állandó behatolási kísérletei mellett folyik. A háború utáni viszo-

nyok között is tovább folyik küzdelmünk az imperialista reakció ideológiájával.

A szovjet nép — a történelem folyamán — elsőnek alkotta meg a legtökéletesebb társadalmi rendszert. Gazdasági rendszerünk a termelőrök kibontakozását és fejlődését példátlan ütemben biztosítja. Ennek segítségével már megváltoztattuk hazánk arcát és haladunk tovább a népi tömegek életszínvonalának további állandó emelése felé, az anyagi erőforrások bősége, a kommunizmus felé.

Társadalmi rendszerünk a leghaladóbb szellemű az egész világon, mert a történelem során először a szovjet demokrácia vonta be a politikai tevékenységbe, az állami irányításba a dolgozók legszélesebb tömegeit, megszüntetve minden faji vagy nemzetiségi megkülönböztetést, a nők bármely alárendelését, biztosítva a dolgozók teljes szabadságát.

A szovjet tudomány, művészet és az egész szovjet kultúra vezető helyen áll az egész világon, mert az egész szovjet néppel együtt vezető szerepet játszik az emberiség haladásában, övé a jövő, mert ő dolgozik a jövő érdekében.

A szovjet kultúra nagy eszmei ereje abban rejlik, hogy át van hatva a bolsevik párt haladó világnézetével, fel van fegyverezve a forradalmi gondolat és forradalmi munka legnagyobb lángelméinek, Leninnek és Sztalinnak eszméivel.

A NÉMET KATONAI ELMÉLET CSÖDJE

Hitler Németországának a Szovjet Szövetség ellen vívott háborúban szenvedett, csúfos veresége foszlányokká tépte a német hadsereg legyőzhetetlenségéről, a német katonai doktrinák tökéletességéről szőtt legendákat. A szovjet hadsereg győzelme a német hadigépezet felett az egész világnak megmutatta, hogy a németek elgondolása abszolút katonai tekintélyükről nem más, mint beképzelés és megszüntette a német hadseregtől való félelem hipnózisát, amely sok évtizeden át sok más hedsereget elszédített.

Nem véletlen az, hogy Németország katonai tekintélyét éppen a szovjet hadsereg törte le. Egyetlen más hadsereg és egyetlen más hadi ideológia sem tudott volna ily ragyogó sikereket aratni Hitler Németországának hatalmas hadigépezetével szemben. Csak a Lenin-Sztalin pártja által alapított a sztalinai haditudománnyal felfegyverzett szovjet hadsereg volt képes megverni a német hadsereget és megszüntetni Németország katonai tekintélyét.

»Bírálnunk kell-e lényegében Clausewitz katonai elméletét? Igen, bírálnunk kell. Kötelességünk, hogy ügyünk és korunk katonai tudománya érdekeinek szempontjából bírálat alá vegyük nemcsak Clausewitzet, hanem Moellkét, Schliöfent, Ludendorffot, Keitelt és a háború ideológiájának többi németországi hordozóit is. Az utóbbi harminc évben Németország két ízben zúditott vérengző háborút a világra — és mind a kétszer vereséget szenvedett. Véletlen-e ez? Természetesen, nem. Nem jelenti-e ez azt, hogy nem csupán Németország, hanem annak katonai ideológiája sem bírta ki az erőpróbát? Feltétlenül azt jelenti. Mindenki előtt ismeretes, mekkora tisztelettel néztek az egész